

STATENS VA-NÄMND

BESLUT

2015-04-13
Stockholm

BVa 35

Va 104/11-105/11

SÖKANDE 1. H C och S F C (Va 104/11)
2. O C (Va 105/11)

MOTPART Västerviks kommun
Ombud: Jur. kand. R L

SAKEN Verksamhetsområde för allmän va-anläggning

VA-NÄMNDENS AVGÖRANDE

Va-nämnden fastställer att Västerviks kommun, som huvudman för allmän va-anläggning, har en på 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster grundad skyldighet att tillgodose behovet av vatten och avlopp för fastigheterna Västervik Horn 1:45 och Västervik Horn 1:123 genom den allmänna va-anläggningen och således att inta fastigheterna i verksamhetsområde för vatten och avlopp.

BAKGRUND, YRKANDEN M.M.

H C och S F C är ägare av fastigheten Västervik Horn 1:123. O C äger fastigheten Västervik Horn 1:45. Fastigheterna är belägna utanför verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen i Västerviks kommun.

H C och S F C samt O C har yrkat att Västerviks kommun ska utvidga verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen så att det omfattar deras fastigheter Horn 1:123 och 1:45 samt därigenom tillgodose fastigheternas behov av allmänna vattentjänster.

Västerviks kommun har bestritt samtliga yrkanden.

Va-nämnden har hållit förberedande förhandling i målet. En ledamot av Va-nämnden har utfört besiktning av fastigheterna och närområdet. Va-nämnden har inhämtat yttrande från länsstyrelsen i Kalmar län.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

H C och S F C har anfört bl.a. följande.

Deras fastighet uppfyller i allra högsta grad de kriterier som krävs för att få tillgång till kommunalt vatten och avlopp. Med tanke på det miljömässiga tillståndet för Östersjön är det av största vikt och allas ansvar att avloppshanteringen är optimal för samtliga fastigheter. Strandnära fastigheter bör inte ha lägre prioritet. I området finns ett stort antal fastigheter och framtidsplanen är en kraftig utbyggnad. Kommunen har ett juridiskt ansvar för att miljöaspekterna beaktas. Det handlar om att skydda människors hälsa och miljö. Enligt tidigare riktlinjer från Västerviks kommun var planen att samtliga fastigheter skulle anslutas.

I kommunens motivering anges att i stort sett samtliga fastigheter på fastlandet omfattas av begreppet större sammanhang. Strandnära fastigheter som endast

kan nås med båt eller är svårtillgängliga från land bör undantas. De hävdar därmed med bestämdhet att deras fastighet som är belägen på fastlandet med lätthet kan nås via väl fungerande bilväg, vilken även fungerar för tung lastbil, fram till tomtgränsen. De kan inte finna några skäl till varför deras fastighet inte ska få tillgång till allmänna vattentjänster.

Vad gäller befintliga va-anordningar på fastigheten Horn 1:123 finns en borrhälsbrunn från år 1974 som är gemensam med fastigheten Horn 1:45. Analyserapport från provtagning den 24 september 2013 visar att vattnet från brunnen är tjänligt med anmärkning. De känner inte närmare till hur BDT-vattnet omhändertas, vilken teknisk lösning och utformning som finns eller var vattnet tar vägen. Troligen slutar det i en stenkista under huset. Tidigare ägare hade även en tvättmaskin i sjöboden från vilket avloppet rann rakt ut i vattnet. Denna har de tagit bort, då de tvättar i hemmet och inte i sommarstugan. För toalettavfall finns det en ”bränntoalett” av fabrikat Cinderella. Det finns således inte någon vattenanslutning, utan urin och fekalier bränns upp i toaletten.

O C har anfört bl.a. följande

Västerviks kommun ska bygga ut vatten och avlopp i området Horn med motivering att det är för miljön och framtida bebyggelse. Det har hela tiden sagts att det ska gälla samtliga fastigheter på fastlandet. Senare har beslutats att alla fastigheter inte ska vara med i verksamhetsområdet för vatten och avlopp, delvis med hänvisning till att det är privata vägar där, vilket inte borde spela någon roll i det hela. Det har hela tiden pratats om att miljön kommer i första hand. Att då ta bort de fastigheter som ligger närmast havet känns som ett helt felaktigt beslut. I en intervju i Västervikstidningen sa en kommunal tjänsteman att det även blev för dyrt att ta sig fram till de fastigheter som nu ligger utanför verksamhetsområdet. Kommunen har anfört att ett antal strandnära fastigheter på fastlandet har undantagits vid inrättandet av verksamhetsområdet på grund av att de endast kan nås med båt eller är svårtillgängliga från landsidan. Tillgängligheten bör inte påverka beslut om behovet ur miljö- och hälsosynpunkt finns. Att lägga områdets gränser så att fastigheterna som det blir dyrt att ta sig fram till hamnar utanför är inte att lägga miljön i främsta ledet. Det känns

viktigt att de fastigheter som ligger nära hav har en bra lösning på vatten och avlopp ur miljö och hälsoskyddssynpunkt. Hans fastighet har behov av vattentjänster. Skyddet för miljön bör komma i första hand. Han anser Horn 1:45 tillsammans med Ekholmen och omkringliggande fastigheter vara ett större sammanhang. Enligt 9 § vattentjänstlagen får inskränkningar i ett verksamhetsområde göras endast om fastighetens eller bebyggelsens behov av vattentjänster lämpligen kan ordnas genom enskilda anläggningar som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Det är oklart vad det finns för bra enskilda anläggningar för de 10-talet fastigheter och som fungerar under lång tid framöver på ett bra sätt ut miljö och hälsosynpunkt.

Fastigheten Horn 1:45 delar dricksvattenbrunn med grannfastigheten Horn 1:123. Brunnen är belägen på Horn 1:123. Vattentillgången i denna är inte närmare känd, men det har inte varit några problem med tillgången för sommaranvändning sedan brunnen togs i bruk år 1974. Vattenkvaliteten är tjänlig med anmärkning enligt analysrapport från den 24 september 2013. Toalettavfallet samlas i en tunna som sedan hämtas upp. Han har dålig kunskap om BDT-avloppet, men det går till en tvåkammарbrunn på fastigheten.

H C, S F C och **O C** har gemensamt anfört följande.

Det enklaste vore att ansluta deras fastigheter till den allmänna va-anläggningen. Det kan finnas andra lösningar, men ingen annan lösning har övervägts. Det är möjligt att behovet skulle kunna lösas på andra sätt med tankar eller liknande. Området där fastigheterna är belägna består till stor del av berg. Det stora avståndet mellan förbindelsepunkten och fastigheterna skulle medföra stora kostnader. Det torde finnas alternativa placeringar av förbindelsepunkten som ligger betydligt närmare deras fastigheter. Även fastigheter på Ekholmen är intresserade av anslutning till den allmänna va-anläggningen.

Kommunen har anfört bl.a. följande.

Regleringen av när en fastighet ska ingå in i ett verksamhetsområde eller inte återfinns i 6 § lagen (2006:612) om allmänna vattentjänster. Två kriterier ska vara uppfyllda samtidigt för att kommunen ska anses vara skyldig att inrätta verksamhetsområde. Det ena är behov av skydd för människors hälsa eller miljön. Det andra att fastigheterna som har behov ska ingå i ett större sammanhang. Enligt tidigare gjord va-utredning av fritidsområdet Horn finns ett behov av vattentjänster i området. Miljö- och byggnadsnämnden i Västerviks kommun bedömer, såsom tillsynsmyndighet, enligt miljöbalken att de enskilda va-lösningarna på fastigheterna inte är långsiktigt hållbara. Det är tätt mellan dricksvattenbrunnar och avloppsutsläpp. De enskilda avloppslösningarna är gamla vilket innebär att reningseffekten kan antas vara bristfällig. Recipienterna i anslutning till fastigheterna är känsliga och marklagren mycket tunna eller obefintliga. Det är således styrkt att Hornsområdet har behov av vattentjänster ur miljösynpunkt när det gäller avloppsavledning och ur hälsosynpunkt när det gäller dricksvatten. De aktuella fastigheterna uppfyller inte kravet i bestämmelsen på ”större sammanhang”. Fastigheterna saknar samhörighet med övrig bebyggelse som ingår i verksamhetsområdet. De ligger för sig själva. De har därför undantagits att omfattas av verksamhetsområdet då de inte ingår i ett större sammanhang. Fastigheterna Horn 1:123 och 1:45 ingår i detaljplan Dp 3, vilken ännu inte antagits av kommunfullmäktige. En naturvärdesinventering har genomförts på Hornslandets fastland och Grönö under sommarsäsongen 2014. Inventeringens syfte är att kartlägga områdets betydelse för biologisk mångfald, enligt definition i standard för naturvärdesinventering (SS 199000:2014). Befintliga tomter har inte ingått i inventeringen, bl.a. p.g.a. att de redan är ianspråktagna. Fastigheterna Horn 1:123 och 1:45 ligger precis i öster om ett område med ”påtagligt värde” som inte kommer att leda till förändring av planförslaget. Den föreslagna ledningsdragningen mellan av huvudmannen föreslagen förbindelsepunkt och fastigheterna går dock tvärs över ett område med högsta naturvärde.

Fastigheterna bedöms kunna lösa sina va-frågor med enskilda anläggningar på ett miljömässigt godtagbart sätt. Alternativt skulle fastigheterna kunna ansluta sig till den allmänna va-anläggningen på avtalsbasis, vilket kräver frivillighet från fastighetsägarna. Vad gäller enskilda lösningar är det tillsynsmyndigheten

som beslutar i den frågan. Olika tekniska lösningar kan vara tänkbara, men det går inte att säga hur tillsynsmyndighetens ställningstagande skulle se ut. Om fastigheterna skulle intas i verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen så kommer detta att medföra stora anslutningskostnader för fastighetsägaren på grund av långa servisledningar. Med anledning av fastighetens terrängmässiga belägenhet och lång egen tillfartsväg, så kommer en förbindelsepunkt att meddelas fastighetsägaren som ligger ca 450 m från fastighetsgräns. Bedömningen är att särskilt skäl föreligger att frånga förbindelsepunktens närhetskrav enligt vattentjänstlagen.

Kommunen har velat hålla de aktuella fastigheterna utanför verksamhetsområdet med hänsyn till de anslutningsproblem som finns. Det möjliggör anslutning på avtalsbasis vilket även skulle medföra möjlighet att avtala om förbindelsepunktens läge. En sådan lösning skulle t.o.m. kunna bli billigare för fastighetsägarna än anslutning inom verksamhetsområdet. Vid anslutning genom avtal utgår inte tomtyteavgift, eftersom fastighetsägaren står för kostnaden för dragning av ledningar till förbindelsepunkten. Kostnaden för anslutning skulle då kanske bli omkring 150 000 kr per fastighet. Om fastigheterna står utanför verksamhetsområdet kvarstår deras möjlighet att frivilligt söka alternativa lösningar på avloppsfrågan. Eftersom kommunen inte är exploatör har man inte kontroll över den eventuella utbyggnad som sker.

VA-NÄMNDENS SKÄL

Enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, ska kommunen, om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning. Länsstyrelsen får enligt 51 § vattentjänstlagen förelägga kommunen att fullgöra skyldigheten enligt 6 §.

Av förarbetena till vattentjänstlagen kan inte när det gäller skyddet för människors hälsa utläsas några särskilda krav på olägenheternas omfattning eller på att den allmänna va-anläggningen påtagligt ska minska dessa. Annorlunda förhåller det sig med miljöskyddsrekvisitet vars uppfyllnad enligt förarbetena förutsätter att det kan förväntas att den allmänna va-anläggningen förhindrar eller åtminstone väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön. Det finns därför inte stöd för att ställa upp sådana förutsättningar vid bedömningen av behovet av en allmän va-anläggning för att tillgodose hälsoskyddet. Däremot måste för tillämpning av bestämmelsen på denna grund olägenheter kunna förutses med hänsyn till bebyggelsens omfattning och karaktär. Att va-frågorna behöver ordnas i ett större sammanhang innebär att de normalt måste röra fler än bara ett fåtal fastigheter. Hur många fastigheter som behöver vara berörda är framför allt beroende av hur starkt hälsoskyddsbehovet gör sig gällande eller kan förväntas komma att göra det. Enligt praxis behövs det åtminstone en något så när samlad bebyggelse av 20–30 fastigheter som underlag för en allmän va-anläggning. Om bebyggelsen på en fastighet är av större omfattning så kan det minska det antal fastigheter som krävs. En utbyggnad av en befintlig eller planerad allmän anläggning kan dock behöva ske för betydligt färre fastigheter. I praxis har även enstaka fastigheter i närheten av ett befintligt verksamhetsområde ansetts planmässigt och i övrigt ha ett så nära samband med bebyggelsen inom verksamhetsområdet att fastigheternas va-frågor skulle lösas i det större sammanhanget med denna bebyggelse. (Jfr prop. 1955:121 s. 61 och 71 f. och prop. 2005/06:78 s. 42 och 45, Va-nämndens avgörande BVa 13/10 den 1 mars 2010 samt Svea hovrätts dom den 16 mars 2012 i mål M 2403-11 och Qviström, Vattentjänstlagen, En handbok, 2008, s 50 f.)

Av utredningen i målet framgår att kommunen genom beslut av kommunfullmäktige i maj 2011 har utvidgat verksamhetsområdet för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen i det kustnära området Hornslandet inom Västerviks kommun till att omfatta fastigheter som är närbelägna sökandenas fastigheter. Det kan enligt Va-nämndens mening inte finnas något tvivel om att den utvidgning av verksamhetsområdet för vatten och spillvattenavlopp som kommunen har gjort uppfyller kravet för att va-frågorna i området löses i ett större sammanhang. Frågan i detta mål är primärt om de nu aktuella fastigheterna bort

omfattas av utvidgningen och därför nu med stöd av 6 § vattentjänstlagen ska tillförsäkras en rätt att få va-behovet tillgodosett genom den allmänna va-anläggningen.

Mellan gränsen för verksamhetsområdet och gränsen för den närmast belägna av sökandenas fastigheter är avståndet endast ca 70 m. En ledningsdragning till avsedd anslutningspunkt till kommunens huvudledning blir dock enligt kommunen längre. Två alternativ har utretts. De innebär ledningslängder om drygt 200 respektive 450 m. Det förstnämnda alternativet (med sjöledning) har övergetts. Avståndet mellan fastigheterna och verksamhetsområdet är dock så litet att det i sig talar för ett kommunalt utbyggnadsansvar.

Sökandenas fastigheter innefattas i det detaljplanearbete som har pågått sedan år 2009. Intentionen har av kommunen beskrivits vara att möjliggöra en omvandling från fritidsboende till permanentboende på Hornslandet. Syftet med detaljplanerna är enligt kommunen att modernisera en befintlig byggnadsplan avseende byggrätter och utformningsbestämmelser samt att genom förtätning tillskapa fler tomter. Sex olika detaljplaner har tagits fram för området. Enligt kommunen har fyra av dessa antagits av kommunfullmäktige och vunnit laga kraft medan den plan som avser nu aktuella fastigheter inte har antagits ännu. Enligt en tidsplan som kommunen lämnade till Va-nämnden hösten 2014 kommer förslaget att antas snart alternativt kommer ett nytt planförslag att tas fram. Länsstyrelsen har i yttrande till Va-nämnden (se [beslutsbilaga 1](#)) påpekat att fastigheterna berörs av samma, ursprungligen för hela planområdet gällande, byggnadsplan som fastigheterna inom verksamhetsområdet.

Fastigheterna får mot denna bakgrund anses ha ett sådant faktiskt och även planmässigt samband med de fastigheter som ingår i den nyligen genomförda utvidgningen av verksamhetsområdet att ett kommunalt utbyggnadsansvar kommer ifråga. Fastigheternas lokalisering, med omedelbar närhet till öppet vatten och ett mycket kort avstånd till fastigheter inom nuvarande verksamhetsområde, innebär att förutsättningarna enligt 6 § vattentjänstlagen lättare än annars vore fallet uppfylls.

Om de aktuella fastigheterna har det upplysts att de är bostadsfastigheter varför behovet av vatten och avlopp inte kan ifrågasättas. På fastigheten Västervik Horn 1:123 finns en borrhälsbrunn vilken försörjer båda sökandenas respektive fastigheter med dricksvatten. Vattnet har, enligt protokoll från analys av vatten från brunnen, befunnits vara tjänligt med anmärkning i följande fyra kemiska avseenden. Turbiditet 8 FNU i stället för högst 3 FNU, Järn 1,5 i stället för högst 0,5 mg/l, Koppar 0,28 i stället för högst 0,2 mg/l och Mangan precis på gränsvärdet 0,30 mot 0,30 mg/l. BDT-vattnet på fastigheten Västervik Horn 1:45 går enligt utredningen till en tvåkammarsbrunn på fastigheten medan ägarna av Västervik Horn 1:123 inte närmare känner till hur BDT-vattnet omhändertas, vilken teknisk lösning och utformning som finns eller var vattnet tar vägen, men säger att det troligen slutar det i en stenkista under huset. Toalettavfallet på Västervik Horn 1:45 samlas enligt utredningen i en tunna och hämtas sedan. För toalettavfall på Västervik Horn 1:123 finns det enligt ägarna en ”bränntoalett” av fabrikat Cinderella och således inte någon vattenanslutning eftersom urin och fekalier bränns upp i toaletten.

De nuvarande anordningarna på fastigheterna innebär att tillgången på *dricksvatten* av god kvalitet inte uppfylls och inte torde kunna uppfyllas på ett enkelt sätt. Länsstyrelsen har i yttrande till Va-nämnden (beslutsbilaga 1) gjort bedömningen att fastigheternas *avloppslösningar* vid en översiktlig granskning verkar uppfylla kriterierna för hög skyddsnivå även om det finns frågetecken för hanteringen av BDT-vatten. Sökandena har efter länsstyrelsens yttrande lämnat kompletterande uppgifter vilka, såsom redovisats ovan, innebär att fastigheternas BDT-vatten infiltreras i marken via tvåkammarsbrunn respektive, troligen, via stenkista. De redovisade omhändertagandena av BDT-vatten kan inte anses vara av sådan kvalitet att de i nu aktuella avseenden kan bedömas som godtagbara i den miljö där fastigheterna är belägna. När det gäller avloppslösningarna i övrigt så kan det konstateras att de inte innebär att det sker en återföring av viktiga näringsämnen till det naturliga kretsloppet och att de bl.a. därför inte synes kunna grunda rätt till avgiftsbefrielse inom ett verksamhetsområde (jfr 24 § vattentjänstlagen).

Vid en samlad bedömning får såväl miljöskyddsrekvisitet som hälsoskyddsrekvisitet i 6 § vattentjänstlagen anses vara uppfyllda. Va-frågan har lösts i ett större sammanhang för andra fastigheter i närområdet genom en allmän va-anläggning. Fastigheterna har ett behov av att ansluta till denna anläggning.

Mot denna bakgrund finner Va-nämnden att också sökandenas fastigheter har en rätt att få va-behovet tillgodosett genom den allmänna va-anläggningen.

Sökandenas talan ska således bifallas på så sätt att Va-nämnden fastställer en på vattentjänstlagens bestämmelser grundad skyldighet för kommunen att tillgodose behovet av vatten och avlopp för fastigheterna genom den allmänna va-anläggningen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Se bilaga 2

På Va-nämndens vägnar

Lars Olsson

Va-nämnden: ordföranden Lars Olsson samt ledamöterna Jörgen Hanaeus, Yngve Darte, Malin Enockson, Krister Nilsson och Britt Sahleström (enhälligt). Föredragande: Ludvig Lagerkranz.